

Verlag van de werkzaamheden van de conservatoren Naturalia in 2018

In het Zeeuws Museum werkt een aantal conservatoren van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen en in 2019 bestaat dat genootschap 250 jaar. Op een aantal plaatsen in Zeeland wordt ter gelegenheid van dit jubileum een aantal voorwerpen getoond van het genootschap die in het museum bewaard worden. Voorbereiding van deze tentoonstellingen heeft de betrokken conservatoren in 2018 veel tijd gekost.

De tentoonstelling in Museum Het Warenhuis (*'Kijk naar beneden, dan zie je meer'*) zal gewijd zijn aan de geologie van Zeeuws-Vlaanderen, Freddy van Nieulande, Herman Nijhuis en Elsa Westland zijn hierbij betrokken. Voor deze tentoonstelling zijn van diverse vindplaatsen voorwerpen geselecteerd uit de collectie. Er zal ook aandacht geschonken worden aan de jaarlijkse vistochten naar fossiele botten op de Westerschelde. Het geraamte van een achterpoot van een mammoet zal zeker een blikvanger worden. Er zullen fraaie versteningen getoond worden [foto] en ook twee bijzondere zee-egels uit de collectie zullen daar ook te zien zijn. Deze zijn afkomstig uit de Meester Van der Heijden-groeve van De Kauter bij Nieuw Namen. Veel fossiele schelpen en haaiantanden uit de collectie zullen er getoond worden.

De voorbereiding van de jubileumtentoonstelling voor 2019 in het Stadhuismuseum in Zierikzee *'Expeditie IJstijd'* heeft dit jaar veel tijd van Hester Loeff gekost: selecteren van stukken uit de collectie, onderzoek naar wat er over deze stukken bekend is en het zoeken in de literatuur naar aanvullende gegevens. Deze selectie omvat een scala aan objecten: van wolharige mammoet tot bever en van zeekoe tot dwergvinvis, in totaal 34 objecten van landzoogdieren en tien van zeezoogdieren.

Museumcollectie

Naast al die voorbereidingen voor de jubileumtentoonstellingen hebben de conservatoren ook nog hun reguliere werk gedaan: verdere ontsluiting en beheer van de collecties.

Mark Bosselaers, de conservator fossiele zeezoogdieren, heeft het Excel-bestand verder aangevuld en gecorrigeerd. De wetenschappelijke namen zijn aangepast aan de nieuwste inzichten. De fossiele walvisbotten van de vistocht met de viskotter Zierikzee 10, gevangen in de Westerschelde zijn geregistreerd en aan de collectie toegevoegd. Daarbij bleek dat een fossiele ellepijp van een walvisflipper aangebeten was door een zeer grote haai. Een bijzondere vondst [foto]. De collectie is landelijk gezien van bijzonder belang. Hij ontving dit jaar de Saporta-prijs van de Franse Paleontologische Vereniging (Association Paléontologique Française). De prijs wordt altijd toegekend aan niet-beroepsmatig werkende paleontoloog met de Franse of een buitenlandse nationaliteit voor diens opmerkelijke bijdrage aan paleontologie

Hester Loeff, conservator landzoogdieren heeft in 2018 de schedelcollectie verder onderzocht. Het blijkt dat de schedels van twee Russen, omgekomen bij gevechten in 1799 in Noord-Holland tussen de Bataafse troepen en een Brits-Russische invasiemacht zich nog beide in de collectie bevinden. De schedel van de Rus uit Smolensk kon gelukkig door opnieuw te meten en die meetgegevens te vergelijken met de bewaarde gegevens van De Man, geïdentificeerd worden. Het collectienummer bleek niet meer op de schedel aanwezig te zijn.

Zij ontving de P. van der Lijnaanmoedigingsprijs 2018. Deze prijs wordt altijd uitgereikt aan een beginnende amateurgeoloog of -paleontoloog die al op wetenschappelijk niveau een wezenlijke bijdrage levert aan de geologie of de paleontologie.

Jan Piet Bekker, ook conservator landzoogdieren, meldt het volgende:

In het afgelopen verslagjaar (2018) is een begin gemaakt de gehele collectie landzoogdieren op standplaats te inventariseren (depot, kast, plank) en aan nog niet genummerde voorwerpen, wordt een NHG-nummer toegekend. Aan het eind van het verslagjaar was ongeveer de helft van de collectie gecontroleerd. Tegelijkertijd is ook de determinatie waar mogelijk gepreciseerd of gecorrigeerd.

Voor de jubileumtentoonstelling die in 2019 gehouden zal worden in het Stadhuismuseum in Zierikzee, is een definitieve selectie gemaakt van de tentoon te stellen objecten. De selectie omvat een scala aan objecten: van wolharige mammoet tot bever en van zeekoe tot dwergvinvis, in totaal 34 objecten van landzoogdieren en tien zeezoogdieren. Daarnaast is ook vanuit Het Warenhuis - Museum Land van Axel gevraagd om een vitrine met een samengestelde achterpoot van een wolharige mammoet te laten zien.

Standaardmetingen zijn verricht van een aantal aanwezige landzoogdieren, hiertoe is een begin gemaakt met metingen van de metacarpalia en metatarsalia (middenhand en middenvoet beenderen) bij de evenhoevigen (runderen- en hertachtigen). Ook van de kiezenrij en de afzonderlijke kiezen zijn van deze groepen landzoogdieren de standaardmetingen verricht.

De twaalf in de collectie aanwezige schedels van aapachtigen zijn op naam gebracht volgens de huidige taxonomische inzichten.

Determinatie of correctie van eerder op naam gebrachte resten van landzoogdieren vonden het afgelopen jaar plaats, bij meerdere objecten in de collectie.

Van een aantal belangrijke schenkers van (o.a.) landzoogdieren zijn biografische gegevens bijeengebracht.

De bottenvistocht in juni 2018 leverde een ruim veertig objecten op die afkomstig waren van walvisachtigen en een rib van een grote zeekoeachtige. Alle stukken zijn gereinigd, ontzilt en gedroogd en zo nodig tevens gelijmd (indien ze gebroken waren) of met lijm bewerkt (ter versteviging).

Freddy van Nieulande en Herman Nijhuis zijn conservatoren van de uitgebreide schelpenverzameling

De conservator F.A.D. van Nieulande bericht als volgt:

Verslag Bottenvistocht 2018 op 7 oktober.

Na een frisse start bij het vertrek in Hansweert, waar zo'n 20 deelnemers de reeds aanwezigen aan boord versterken, gaan we op weg naar de put van Terneuzen.

Terwijl allengs de zon steeds meer kracht krijgt is het een prachtige dag geworden om naar fossielen te vissen. Tijdens deze vistocht werden ook weer een aantal schelpen bovengehaald, geen grote hoeveelheden deze keer en ook geen zeldzame soorten. Met dank aan alle deelnemers en vooral de schipper en bemanning aan boord van de ZZ10.

De volgende soorten werden aangetroffen.

Cardites squamosum ampla 1 fragm.

Clausinella imbricata 2 fragm.

**Glycymeris radiolyrata pseudodeshayesi* 1 ex

**Glycymeris variabilis* 1 ex.

Ostrea edulis 4 ex.

**Laevastarte omalii* 1 ex.

Pycnodonte navicularis 1 ex.

**Pecten complanatus* *1 ex + 3 fragm.

Pseudamussium princeps 1 fragm.

* deze exemplaren komen in aanmerking om opgenomen te worden in de collectie.

Fragmenten en minder interessante soorten worden afgevoerd.

Verder werden aangetroffen:

* twee versteningen van Krabben, mogelijk *Harpactocarchinus*.

*Een viertal limoniet of klei ijzerstenen.

*Een tweetal stukken van een Septariëknol geschikt om in de collectie te worden opgenomen.

*Opnemen in de collectie.

Een aantal pyriet of markasiet knollen werden verzameld en liggen ter observatie bij mij thuis. Daardoor is het snelle verval vanwege de zogenoemde pyrietbloei nauwkeurig in kaart te brengen.

Een bezoek op 13 oktober, samen met collega Herman Nijhuis, aan Nieuwvliet - Zwarte Polder heeft nog een vingerkootje opgeleverd waaraan nog nader onderzoek moet geschieden, Het is interessant genoeg om te schenken aan het Genootschap en dit aan de collectie toe te voegen.

Ook dit jaar is er weer de nodige aandacht besteed aan de voorbereiding van het 250 jarig jubileum van het Genootschap in 2019. Voor de expositie in het museum Het Warenhuis in Axel is er al een voorselectie gemaakt van diverse vindplaatsen in Zeeuws-Vlaanderen en ook een deel zal gaan over de botten vistochten bij Terneuzen.

Gerard Heerebout is conservator van de natuurhistorische voorwerpen die niet onder een andere conservator vallen, zoals bijvoorbeeld de vogels, reptielen, vissen en de lagere dieren (ongewervelden). Hij heeft gewerkt aan de standplaatsregistratie van de voorwerpen, de bijzondere houtcollectie (xylotheek), waarschijnlijk de oudste van Nederland en aan de fossiele zeepokken. Om die op naam te brengen is nog steeds de uitgebreide publicatie uit 1854 van Charles Darwin het belangrijkste.

Bezoekers:

Lex Kattenwinkel uit Middelburg heeft aan aantal malen het depot bezocht om te helpen bij het op naam brengen van de uitgebreide collectie haaiantanden. Francis Kerckhof (Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen) en Ingrid Jonckheere (Provincie West-Vlaanderen) bezochten het depot om te assisteren bij de determinatie van de fossiele zeepokken.

Publicaties:

Bekker, J.P., 2018. *Een etiket is ook maar een mening....* Zeeland, tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen 27(3): 23-25.

Bekker, J.P., 2018. Some remarkable bone disorders in digits of a roe deer (*Capreolus capreolus*). *Lutra* 61 (2): 321-329.

Bosselaers, M., 2018. *Fossiele potvstanden*. Zeeland, tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen 27(1): 25-26.

Bosselaers, M. en F. van Nieulande, 2018. *Met de KZGW Bottenvistocht 2018 op de Westerschelde*. *Cranium* 35 (2): 5-6.

Bosselaers, M., F. van Nieulande en J. Schot, 2018. *Een reuzenroofpotvis uit de Westerschelde*. *Cranium* 35 (2): 12-17.

Nieulande, F., 2018. *De paalworm, Teredo navalis (Linnaeus, 1758)*. Zeeland, tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen 27(1): 23-24.

Quist, N. en M. Bosselaers, 2018. *Korren op de Westerschelde 2018*. *Grondboor en Hamer* 72 (4): 134-141.

Reumer, J., 2018. *Natura Morte. Een korte reis langs palaeontologische topstukken*. Historische Uitgeverij, Groningen. [De verdronken Zeeuwse mastodont, in Zeeuws Museum, Middelburg, p. 27-31].

Westland, E., 2018. *Ruïnemarmer en landschapsmarmer*. Zeeland, tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen 27(4): 157-158.